

Klâsik Türk Şiirinde Hz. Peygamber'e Hitaplar: Yahyâ Nazîm Dîvânı Örneği

Doç. Dr. Muhammet Kuzubaş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8662-2745>

Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kocaeli – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 29.09.2019

Kabul: 24.12.2019

On-line Yayın: 31.12.2019

Anahtar Kelimeler

Klâsik Türk Şiiri

Yahyâ Nazîm

Na't

Hiz. Peygamber

Araştırma Makalesi

DOI: [10.9761/JASSS37867](https://doi.org/10.9761/JASSS37867)

Öz

Hitaplar, hemen hemen manzum veya mensur her edebî türde karşımıza çıkmaktadır. Şiir dilinin önemli unsurlarından olan hitaplar, içerdiği manalar itibarıyla hitap edilene karşı hissedilene ve bakış açısını ortaya koyması bakımından önemlidir. Hitapları oluşturan kelime ve kelime grupları sayesinde şairin hitap edilene ilgili tasavvur ve anlayışlarını belirleme imkânı doğmaktadır. Hitaplarda yer alan teşbihler, mukayeseler, göstergeler, sembolik anlatımlar şiirin anlam dünyasına ayrı bir renk katar. Hitaplar aynı zamanda hitap edilene verilen kıymet ve ehemmiyetin göstergesi sayılmakla birlikte, hitap edenle hitap edilen arasındaki konumu ve dereceyi de gösterir.

Edebiyat tarihimizde Orhun Kitabeleri, Kutadgu Bilig, Dede Korkut Hikâyeleri gibi eserlerde farklı varlıklara yönelik hitapları görmemiz mümkündür. Asırlar boyunca milletimizin gönlündeki müstesna yerin bir yansıması olarak Hiz. Peygamber hakkında üretilen onlarca edebî türde ona yönelik hitaplar dikkat çekici mahiyettedir. Özellikle na'tlar, şiir dilinin taşıdığı etkileyici anlatım gücüyle bu konuda ayrı bir yere sahiptir. Na'tlarda yer alan hitaplar; Hiz. Peygamber'in şair muhayyilesinde bıraktığı izleri anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çalışmamızda klâsik Türk edebiyatı tarihimizde en fazla na't kaleme alan şairlerden birisi olarak tanınan Yahyâ Nazîm'in Dîvân'ında Hiz. Peygamber'e hitaplar ele alınmıştır. Tespit edilen hitaplar; Hiz. Peygamber'in şahsî hususiyetleri, Allah'ın yanındaki konumu, diğer peygamberlerle ve meleklerle mukayesesi, kâinat ve diğer insanlar karşısındaki durumu gibi konularda çeşitli kelime ve kelime gruplarıyla oluşturulan hitaplar olarak sınıflandırılmıştır.

Atf Bilgisi / Reference Information

Kuzubaş, M. (2019). Klâsik Türk Şiirinde Hiz. Peygamber'e Hitaplar: Yahyâ Nazîm Dîvânı Örneği. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 77, Winter, p. 127-139.

*Address Forms for Prophet Muhammad in Classical Turkish Literature: The Case of
Yahya Nazim's Divan*

Assoc. Dr. Muhammet Kuzubağ

Kocaeli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature,
Kocaeli – TURKEY

Article History

Submitted: 29.09.2019

Accepted: 24.12.2019

Published Online: 31.12.2019

Key Words

Classical Turkish Literature

Yahya Nazim

Na't

Prophet Muhammad

Research Article

DOI: [10.9761/JASSS37867](https://doi.org/10.9761/JASSS37867)

Abstract

Address forms appear in almost every literary genre or verse. Address forms, which are important elements of the language of poetry, are important in terms of showing the sense and point of view towards what is addressed in terms of the meaning it contains. Thanks to the words and groups of words that make up the address forms, it is possible to determine the poet's understanding of what is addressed. The similes, comparisons, signs and symbolic expressions in the address forms add a different color to the meaning world of poetry. Address forms are also considered as indicators of value and importance given to the addressee, but also indicate the position and degree between the addressing person and the interlocutor.

In many works such as Orhun Inscriptions, Kutadgu Bilig, Dede Korkut Stories, it is possible to see address forms for different entities in our literary history. As a reflection of the exceptional place in the hearts of our nation for centuries, the works produced about the Prophet Muhammad in dozens of literary genres are remarkable. Especially na'ts have a special place in this subject with the impressive expression power of poetry. In our study was examined address forms the appeals to the Prophet Muhammad in Yahyâ Nazîm's Divan, who is known as one of the most poets who wrote classical Turkish literature in our history. Addresses identified; Prophet Muhammad addresses the personalities of the Prophet, where God is located, his comparison with other prophets and angels, similar situations in the universe and other people, and groups of different language groups. Personal Properties of Prophet Muhammad, in the presence of god, his comparison with other prophets and angels, situation against the universe and other people were classified as addressing with various words and phrases.

GİRİŞ

Arapça kökenli bir kelime olan hitâp (خطاب), sözlükte; *bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme* (Devellioğlu, 1997: 375), *nutuk, mesaj, mektup*¹ gibi anlamlara gelmektedir. Bir topluluğa karşı *îrâd edilen coşturucu sözlere* (Devellioğlu, 1997: 375) hitâbe; *muhatabı etkilemek için yapılan etkili ve güzel konuşma sanatına* (Başcı, 2019: 32) da hitâbet denir.

Tasavvufta Allah'ın insanlara yönelik sözüne *hitâb*, *hitâb-ı ilâhî* veya *muhâtabe* adı verilir. İnsanlar ilk defa ruhlar âleminde iken Allah'ın hitabına mazhar olmuş (bezm-i elest), bu sırada Allah insanlara *“Ben sizin rabbiniz değil miyim?”* diye hitap etmiş; onlar da, *“Evet, sen bizim rabbimizsin.”* cevabını vermişlerdir (Uludağ, 1998: 163). Bu hadiseye *hitâb-ı kün* de denmektedir.

Bir dilin ifade gücünü ve o dili konuşanların kültürel kimliğini yansıtan önemli dil birimlerinden biri olan (Alkan Ataman, 2019: 287-306) hitaplar, kişilerarası ilişkilerin derecesini göstermek, söze farklı bir değer yüklemek, vurguyu belirgin hale getirmek gibi amaçlara yönelik olarak kullanılır (Yıldırım, 2017: 132-137). Bu sebeple kadîm çağlardan beri oluşturulan edebî ürünlerde muhataba (hitap edilene) yönelik çeşitli hitap şekillerine rastlarız.

Klâsik Türk şiirinde genellikle *ey, v'ey, eyâ, yâ*, kelime sonuna gelen *â, yâ* gibi örneklerle karşımıza çıkan ve şiir literatüründe *nidâ* adı verilen bir edebî sanatın oluşmasını sağlayan seslenme edatları tek başına kullanılmaz. Bu tür seslenme edatları şiir dilinde, devamında gelen veya kendine bağlı kelime ve kelime gruplarıyla anlamsal bir bütün teşkil eder. Söz konusu bu anlamsal bütünlük genel anlamıyla *“hitaplar”*ı, özel anlamıyla da *“hitap cümleleri”*ni ve *“hitap ifadeleri”*ni oluşturur. Bununla birlikte bir mısra veya beyit doğrudan herhangi bir seslenme edatı içermediği halde anlam olarak hitap içerebilmektedir.

Hitaplar; muhatabın (hitap edilenin) hitap edenin nezdindeki konumunu, kıymetini ve ehemmiyetini gösterir. Kullanılan hitap şekli, şairin gönlünde muhatabın bıraktığı tesire göre farklılık arz eder. Hitaplardan yola çıkarak (hitapları oluştururken) kullanılan kelimelerin; muhayyiledeki tasavvurları, gönülde meydana getirdiği duyguları, zihinde yarattığı çağrışımları ve göstergeleri ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

Şairler; şiirlerin konusuna uygun olarak Allah'a, Hz. Peygamber'e, bir İslam büyüğüne, bir başka şaire, bir devlet yöneticisine, aile veya dost çevresinden birisine, sevgiliye veya herhangi bir varlığa hitap edebilirler. Klâsik Türk edebiyatı şairleri gazel, kaside, mesnevi gibi birçok nazım şekliyle yazdıkları şiirlerde muhataplarına konuya uygun hitap cümleleri ve ifadeler kullanırlar. Sevilen ve övülen kişiler için kullanılan hitaplarda muhatabın faziletleri, meziyetleri, üstünlükleri, fizikî ve manevî özellikleri dikkate alınır.

Hız. Peygamber'in hayatı etrafında oluşturulan eserlerde, özellikle Hız. Peygamber'e duyulan derin muhabbet ve hürmetin göstergesi olarak kaleme alınan na'tlarda, ona yönelik farklı hitap şekilleriyle karşılaşılmaktadır. Çalışmamızda, klâsik edebiyatımızda en fazla na't yazan şairlerden olan Yahyâ Nazîm'in Dîvân'ındaki² na'tlarda Hız. Peygamber'in sahip olduğu hususiyetler çerçevesinde

¹ Tevakkü Arapça-Türkçe Sözlük, <http://tevakku.com>

² 5 bölüm halinde lisansüstü tez olarak hazırlanan Yahyâ Nazîm'in Dîvân'ıyla ilgili örnekler için, aşağıda künyeleri verilen tezlerden faydalanılmış ve manzumenin alındığı kaynak yanında belirtilmiştir:

Nevin Gümü, (1992). Yahya Nazim Divanı I (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Aynur Çağlıışlek (1991). Yahya Nazim Divanı II (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Mehmet Şimşek (2007). Yahya Nazim Divanı III (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Ahmet Kurban (1992). Yahya Nazim Divanı IV (İnceleme-Metin), Erciyes Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

kullanılan hitaplar ele alınacaktır.

Yahyâ Nazîm'in Dîvân'ından tespit ettiğimiz örneklerde, İslâm ve tasavvuf kültüründe yer alan Hz. Peygamber anlayışı dairesinde en fazla Allah'ın resulü ve nebisi, insanların efendisi ve kâinatın padişahı olması vb. temel vasıfların hitap ifadelerinde dile getirildiği görülmektedir. Bu sebeple çalışmamızda Hz. Peygamber'e yönelik hitaplar onun şahsî özelliklerinin vurgulandığı hitaplardan başlamak üzere, Allah'ın sevgilisi ve peygamberi oluşu, diğer peygamberler ve melekler karşısındaki konumu, kâinatın onun hürmetine yaratılması, ümmetiyle ilişkisi gibi çeşitli açılardan tasnif edilmiştir. Hitap ifadelerinin manaları, karşılarında verilmiş; ihtiyaç duyulan yerlerde dipnotla açıklamalar yapılmıştır. Bazı hitaplarda Hz. Peygamber'e ait tek bir hususiyet bir hitapta dile getirilmekteyken bazı hitaplarda da farklı hususiyetlerin birlikte kullanıldığı da görülmektedir. Mesela aşağıdaki örnekte³ mi'râca yükselişi, Allah'ın sevgilisi oluşu, hidayet yolunu göstermesi, resullerin padişahı ve arşın efendisi gibi farklı vasıflar tek bir hitap ifadesi dâhilinde zikredilmektedir:

Ey sâhib-i mi'râc habîb-i Vehhâb

Hâdî-i sübül şâh-ı rûsül arş-cenâb (Gümü, 1992)

Ey mi'râcın sahibi, Vehhab olan Allah'ın sevgilisi, hidayet yolunu gösteren, resullerin padişahı, arşın efendisi!

1. HZ. PEYGAMBER'İN ZÂTIYLA İLGİLİ HİTAPLAR

Hz. Peygamber'in zâtıyla ilgili hitaplarda onun kıymetini bildiren ayetlerden ve hadîs-i şerîflerden istifade edildiğini, samimi bir müminin zihnindeki tasavvurların ve gönlündeki derin muhabbetin mısralara yansıdığını görmekteyiz. Mi'râc gibi mucizevî bir hadiseyi yaşaması ve bu yolculukta yaşadığı harikuladelikler, *Leolâk* ve *mâ 'arefnâk* tahtının sultanı oluşu, ledün ilmüne vukûfiyeti, güzelliğinin insanlar ve kâinat üzerindeki tesiri, sahip olduğu faziletler gibi birçok hususiyet ona hitap edilirken dile getirilmektedir:

Es-selâm ey râz-ı dâr-ı kulhü vallâhü ahad (Kurban, 1992)

Ey kulhü vallâhu ehad⁴ evinin sırrı!

Es-selâm ey vâkif-ı esrâr-ı Allahü's-samed (Kurban, 1992)

Ey Allahu's-samed⁵ sırlarına vakıf olan!

Ey şâhid-i nâzenîn-i bezm-i İsrâ (Gümü, 1992)

Ey İsrâ⁶ meclisinin nâzenin şahidi!

Es-selâm ey ebruvânı sûre-i Nûn ve'l-kalem (Kurban, 1992)

Ey kaşları Nûn ve'l-kalem⁷ sûresi (ne benzeyen)!

Es-selâm ey kâbe kavseyne dü-ebrûsı misâl (Kurban, 1992)

Ey iki kaşı kâbe kavseyne⁸ benzeyen!

Ey sûre-i Nûn ve'l-kalem ebrûsı

Ve'l-leyl sevâd-ı anberîn gîsûsı (Gümü, 1992)

Ey kaşları Nûn ve'l-kalem, anber kokulu siyah saçları da ve'l-leyl⁹ sûresine benzeyen! Ey

Şaziye Kayhan Ertürk (1996). Yahya Nazim Divanı V (İnceleme-Metin), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

³ Bu örnekteki gibi birkaç hususiyeti birlikte veren hitapları bağlam ve mana olarak en uygun gördüğümüz başlıkların altına aldık.

⁴ De ki: Allah birdir (İhlas, 1).

⁵ Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir (İhlas, 2).

⁶ Mi'râc hadisesinin anlatıldığı ve "gece yürüşü" anlamına gelen sûrenin adı.

⁷ Nûn, kaleme andolsun (Kalem, 1).

⁸ "(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu." (Necm, 9) mealindeki ayetten iktibas.

⁹ Geceye andolsun (Duhâ Sûresi, 2) mealindeki "ve'l-leyl" klâsik şiirimizde sevgilinin saçlarını anlatırken teşbih unsurudur.

- pâdişeh-i memâlik-i mâ evhâ
Sultân-ı serîr-i hutta-i sümme denâ (Gümüş, 1992)
Ey mâ evhâ¹⁰ ülkesinin padişahı, sümme denâ¹¹ diyarının tahtının sultanı!
- Es-selâm ey gülşen-i Yâsîn ü Tâhâ bülbülü (Kurban, 1992)
Ey Yâsîn¹² ve Tâhâ¹³ gül bahçesinin bülbülü!
- Ey vasf-ı hüsnî sûre-i ve'ş-şems ü ve'd-duhâ (Kurban, 1992)
Ey güzelliği Şems¹⁴ ve Duhâ¹⁵ suresi gibi olan!
- Ey ledün mektebinün hâce-i ümmî-lakabı (Gümüş, 1992)
Ey ledün mektebinin ümmî lakaplı hocası!
- Vücûdunla şeref buldı senün ey mazhar-ı levlâk (Çağlıışlek, 1991)
Ey levlâk¹⁶ sırrına mazhar olan!
- Ey husrev-i taht-gâh-ı levlâk
Sultân-ı serîr-i mâ 'arefnâk (Çağlıışlek, 1991)
Ey mâ arefnâk tahtının sultanı, levlâk tahtının padişahı!
- Es-selâm ey mesned-i kurba şeh-i levlâk tâc (Kurban, 1992)
Ey Allah'a yaklaşmanın dayanağı, levlâk tâcının padişahı
- Ey gevher-i kudret-sadef bahr-ı muhît-i men 'aref (Çağlıışlek, 1991)
Ey men 'aref¹⁷ denizi, kudret sedefinin incisi!
- Es-selâm ey âftâb-ı âsmân-ı men 'aref (Kurban, 1992)
Ey men 'arefe semasının güneşi!
- Es-selâm ey bûstân-ı li ma'allâhun güli (Kurban, 1992)
Ey lî ma'allâh¹⁸ bahçesinin gülü!
- Ey lügat-ı vasf-ı zâtî hayret-efzâ-yı ukûl (Gümüş, 1992)
Ey vasıfları anlatıldığında akılları hayrete düşüren!
- Ey gubâr-ı kademi müşg-sirişt
Nefha-i hâk-i deri bûy-ı Behişt (Gümüş, 1992)
Ey ayağının tozu miskten yaratılmış, kapısının toprağı cennet gibi kokan!
- Ey nâm-ı şerîfi sübha-pîrâ-yı dürûd (Gümüş, 1992)
Ey şerefli isminin övülmesiyle (ismiyle) tespihleri süsleyen!
- Ey şem'-i cemâli pertev-i nûr-ı Cemîl (Gümüş, 1992)
Ey güzelliğin mumu, Allah'ın nurunun ışığı (yansıması) olan!
- Ey Hudânun muhbir-i sâdık nebiyy ü mürseli (Çağlıışlek, 1991)
Ey Allah'ın sadık habercisi, nebi ve resul sıfatlarına sahip olan!
- Ey hüsrev-i serîr-i tırâz-ı bilâd-ı feyz (Çağlıışlek, 1991)

¹⁰ "Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti." (Necm, 10) mealindeki ayetten iktibas.

¹¹ "Sonra ona yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu." (Necm, 8) mealindeki ayetten iktibas.

¹² Yâsîn sûresinin ilk ayeti olmakla birlikte Hz. Peygamber'in isimlerinden biri olduğu rivayet edilmektedir.

¹³ Tâhâ sûresinin ilk ayeti olmakla birlikte Hz. Peygamber'in isimlerinden biri olduğu rivayet edilmektedir.

¹⁴ Kelime anlamı olarak güneş demek olan kelime Kur'an'da bir sûrenin adıdır. Şüirimizde sevgilinin yüzünün parlaklığı anlatılırken teşbih unsuru olarak kullanılır.

¹⁵ Kuşluk vaktine andolsun! (Duhâ Sûresi, 1).

¹⁶ "Sen olmasaydın sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım." manasındaki hadis-i kutsîden iktibas.

¹⁷ "Nefsini bilen Rabbini bilir" manasındaki hadisten iktibasır (**men arefe** nefsehû fekad arefe Rabbhû).

¹⁸ "Allah ile benim aramda öyle bir vaktim vardır ki; oraya ne nebiyy ü mürsel sığar, ne de melek-i mukarreb." Manasındaki hadisten alınan lî ma'allaâh ibaresi Makâm-ı Muhammedî denilen, yalnızca Hz. Peygamber'e has ehadiyet makamına işaret eder. Bu makam, Cenâb-ı Hakk'a yakınlığın başka hiçbir varlığa nasip olmayan en yüksek derecesidir Ayrıntılı bilgi için bk.: Emine Yeniterzi (1993). *Türk Edebiyatında Na'tlar*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 109.)

- Ey feyz beldelerinin süslü tahtının padişahı!*
 Ey nûr-î İlâhîye cemâlün matla' (Çağlıışlek, 1991)
Ey yüzünde (cemâlinde) İlâhî nur zuhur eden!
- Ey pâdişeh-i mesned-i mülk-i tahkîk (Çağlıışlek, 1991)*
Ey hakikat mülkünün padişahı!
- Ey mihr-i münîr-i felek kün fe yekûn (Çağlıışlek, 1991)*
Ey gökyüzünün nurlu güneşi!
- Zâtını rûz-ı ezel ey şeh-i mülk-i tahkîk (Çağlıışlek, 1991)*
Hakikat mülkünün padişahı!
- Hüsrevâ dâd-gerâ dâver-i 'âli güherâ (Şimşek, 2007)*
Ey mücevher gibi kıymetli, adil ve doğru olan padişah!
- Oldı ey server-i dîn yümn-i kudûmünle senün (Şimşek, 2007)*
Ey dinin önderi!
- Ey nergis-i gülzâr-ı hüdâ sürme-i "mâ zâg" (Şimşek, 2007)*
Ey hidayet gül bahçesinin nergisi!
- Sad-selâm olsun saña ey nûr-ı rahmet kim baña (Şimşek, 2007)*
Ey rahmet nuru!
- Dü-cihân ey dürr-i yektâ-yı muhît-i Kudret (Şimşek, 2007)*
Ey Kudret denizinin emsalsiz incisi!
- Sensin ol kim yâ Resûla'llâh vücûdun fazl-ı Hakk*
Gevher-i gençine-i 'irfân ü esrâr eyledi (Şimşek, 2007)
Ey vücudu Allah'ın fazlıyla sırlar ve irfan hazinesinin cevheri olarak yaratılan Resul!
- Ey cümle halâ'ıkdan olan eşref ü Ekrem (Kurban, 1992)*
Ey bütün yaratılmışlardan daha şerefli ve daha cömert!
- Ey dürr-i yek-dâne-i deryâ-yı cûd*
Gevher-i irfân-ı künûz-ı şühûd (Kurban, 1992)
Ey cömertlik denizinin tek incisi, şühûd hazinelerinin irfan cevheri!
- Ey meh-i sa'd-ahter-i şâm-ı visâl*
Mihr-i celî pertev-i subh-ı cemâl (Kurban, 1992)
Ey kavuşma gecesindeki talihli ay; güzellik sabahının ışığı, parlak güneşi!
- Ey der-i hikmet reşehât-ı lebi (Kurban, 1992)*
Ey dudağından damlayanlar, hikmet kapısı!
- Es-selâm ey kârvân-ı râh-ı Hakk'a pişvâ (Kurban, 1992)*
Ey Hak yoluna giden kervanın önderi!
- Es-selâm ey râyet-efrâz-ı sufûf-ı asfiyâ (Kurban, 1992)*
Ey halis insanların saflarındaki sancağı yükselten!
- Es-selâm ey âftâb-ı maşrik-ı fevz ü necât (Kurban, 1992)*
Ey kurtuluş ve zaferin doğusunda doğan güneş!
- Es-selâm ey mâh-tâb-ı leyletü'l-Kadr ü Berât (Kurban, 1992)*
Ey Kadir ve Berat gecelerinin ay ışığı!
- Es-selâm ey tâyerân-ı ravzası kudsî cenâh (Kurban, 1992)*
Ey bahçesinde meleklerin uçtuğu (gezdiği) (peygamber)!
- Es-selâm ey âciz-i vasfı lügat u ıstılâh (Kurban, 1992)*
Ey vasfını anlatmada sözlüklerin ve kelimelerin aciz kaldığı!
- Es-selâm ey ârif-i râz-ı ezel sırrı-ı ebed (Kurban, 1992)*
Ey ezel ve ebed sırlarını bilen!

- Es-selâm ey ilmi lâ-yuhsâ kemâl-i lâ yu'ad (Kurban, 1992)
Ey hesaba sığmayacak kadar çok ilim ve sayısız kemal sahibi!
- Es-selâm ey tâk-ı kadri kubbe-i arşa mûmâs (Kurban, 1992)
Ey kudretinin kemeri arşın kubbesine temas eden!
- Es-selâm ey akl-ı küll medhinde bâ-acz ü telâş (Kurban, 1992)
Ey aklın övmede aciz kaldığı ve çaresizlikten telaşa kapıldığı (Peygamber)!
- Es-selâm ey şem'-i zâtı bezm-i kurba nûr-pâş (Kurban, 1992)
Ey zatının mumu(nun ışığı) kurbiyyet¹⁹ meclisine nur saçan!
- Es-selâm ey kilik-i şefkatle çeken tugrâ-yı hıfz (Kurban, 1992)
Ey şefkat kalemiyle koruma tuğrası çeken!
- Es-selâm ey nûr-ı afvı şem'-i bezm-ârâ-yı hıfz (Kurban, 1992)
Ey affının ışığı, koruma meclisinin mumu olan!
- Es-selâm ey bezm-gâh-ı kurba rûşen çerâğ (Kurban, 1992)
Ey kurbiyyet meclisinin parlak kandili!
- Es-selâm ey mâhtâb-ı burc-ı ikbâl ü şeref (Kurban, 1992)
Ey ikbal ve şeref burcunun ay ışığı, dolunayı!
- Es-selâm ey matla'u'l-envâr-ı hüsn-i lâ-yezâl (Kurban, 1992)
Ey zeval bulmayan güzellikteki nurların doğuş yeri!
- Es-selâm ey mahzenü'l-esrâr-ı irfân u kemâl (Kurban, 1992)
Ey irfan ve kemal sırlarının hazinesi!
- Es-selâm ey burc-ı hüsne âftâb-ı bî-zevâl (Kurban, 1992)
Ey güzellik burcunun zeval bulmayan güneşi!
- Es-selâm ey bahr-ı ummân-ı ledün genc-i hikem (Kurban, 1992)
Ey hikmetler hazinesi, ledün ilminin deryası!
- Es-selâm ey nâr-ı kahrından cehennem pür-alev (Kurban, 1992)
Ey kahrının ateşiyle cehennemi alevle dolduran!
- Es-selâm ey halka-i bâb-ı celâli mâh-ı nev (Kurban, 1992)
Ey celalinin kapısının halkası hilâl olan!
- Es-selâm ey kûyına ins ü melâ'ik râh-rev (Kurban, 1992)
Ey insan ve melekler semtinin yolcusu!
- Ey mesned-i büleud-i hakikatde pâdişâh (Kurban, 1992)
Ey hakikatin yüce makamının padişahı!
- Vey rîze-seng-i dergah-i iclâli mihr ü mâh (Kurban, 1992)
Ey celalinin dergâhındaki küçük taş kırıntısı bile ay ve güneş gibi olan (ay ve güneş, celalinin dergâhındaki küçük taş kırıntısı olan)!
- Ey kâ'inât katre muhît-i celâline (Kurban, 1992)
Ey celalinin denizinde kâinat bir damla hükmünde olan!
- Ey ravzası bihişt-i İrem cennet-i Na'im (Kurban, 1992)
Ey bahçesi Na'im cennetine ve İrem'in (cennete benzeyen) bağlarına benzeyen!
- Vey nahl-i kadd-i sâyesi misli gibi adîm (Kurban, 1992)
Ey gölgesinin boyunun fidanı yok olan (gölgesi görünmeyen, yere düşmeyen)!
- Es-selâm ey gîsuvânı bâğ-ı kurban sünbülü (Kurban, 1992)

¹⁹ Kurb/kurbiyyet; Allah'ın ibadet ve tâatına yakın olmak, Hakk'ın Tevfik ve inayetine mazhariyet, kulun Hak ile arasındaki ezeli ahde vefa etmesi, kâlû belâda verdiği sözde durması demektir. Ayrıntılı bilgi için: Süleyman Uludağ (2005). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabcacı Yayınları, s. 221.

Ey saçları kurbîyyet bağının sünbülü olan!
 Es-selâm ey leyletü'l-mî'râca hüsn-i pâki şem' (Kurban, 1992)
Ey tertemiz güzelliği mi'raç gecesinin mumu olan!
 Ey serv-i İrem-gülşen ü firdevs-i riyâz (Çağlıışlek, 1991)
Ey (boyu) İrem'in gül bahçesindeki ve Firdevs cennetlerindeki serviyeye benzeyen!
 Ey mihr-i hüsnî nûr-dih-i bâm-dâd-ı feyz (Çağlıışlek, 1991)
Ey güzelliğinin güneşi, feyzin seherini aydınlatan!
 Es-selâm ey âşık-ı dîdârı gılmân ile hûr (Kurban, 1992)
Ey güzel yüzüne huri ile gılmanın âşık olduğu!
 Es-selâm ey beyt-i ma'mûra salın hüsn ile nûr (Kurban, 1992)
Ey güzelliğiyle Ka'be'ye nur veren

2. HZ. PEYGAMBER'İN ALLAH KARŞISINDAKİ DURUMUNA YÖNELİK HİTAPLAR

Hz. Peygamber, nübüvvet ve risaletin son temsilcisidir. Bu sebeple ona hitap edilirken mi'raç gibi mucizevî bir hadiseyi yaşayan nebî ve resul olarak Allah katındaki müstesna yeri, Allah'ın nûrunu yansıtmayı, Kur'ân'da övülmesi vb. özellikleri zikredilmektedir:

Ey harîm-i hâs-ı bezm-i ru'yet-i Perverdigâr (Gümüş, 1992)
Ey Allah'ı görme meclisinin özel ve mukaddes makamına/huzuruna erişen!
 Ey ezeli mahrem-i bar-gâh-ı Hak (Çağlıışlek, 1991)
Ey Allah'ın kimsenin erişemediği makamına/huzuruna erişen!
 Es-selâm ey şâm u isrâda nedîm-i bezm-i hass (Kurban, 1992)
Ey mi'raçta en özel meclislerin sohbet arkadaşı!
 Ey mahrem-i esrâr-ı nihân-hâne-i Kudret (Kurban, 1992)
Ey Allah'ın kudret evindeki gizli sırların mahremi!
 V'ey şâhid-i yektâ-yı serâ-perde-i Hazret (Kurban, 1992)
Ey İlâhî sarayın perdesinin tek şahidi!
 Ey şâhid-i cemîl-i serâperde-i Celîl (Kurban, 1992)
Ey Celîl olan Allah'ın sarayındaki güzelliğine şahid olan!
 Es-selâm ey li ma'allâh bezmine rûşen sirâc (Kurban, 1992)
Ey Lî ma'allah meclisinin parlak kandili!
 Ey nihâl-i bâğ-ı levlâk ü le'amruk şâh-sâr (Gümüş, 1992)
Ey le'amruk²⁰ ve levlâk bahçesini fidanı!
 Kuhl-i mâ zâga'l-basardan ey gül-i "levlâk"-ı bâğ (Şimşek, 2007)
Ey levlâk bahçesinin gülü!
 Riyâz-ı vasfuña ey gülbün-i le'amruk şâh (Şimşek, 2007)
Ey le'amruk gül bahçesi!
 Yâ Resûlallâh şefâ'at bir fütâde âcizim (Çağlıışlek, 1991)
Allah'ın resulü!
 Yâ Resûlallâh senden gayrı yokdur kimsesi (Çağlıışlek, 1991)
Ey Allah'ın resulü!
 Yâ Resûlallâh amân nefsi zulümüñdan amân (Şimşek, 2007)
Ey Allah'ın resulü!
 Ey Resûl-ı Kureşî hayli zamân olmuş idi (Şimşek, 2007)
Ey Kureşli Resul!

²⁰ Ey Resûlüm! Senin ömrüne andolsun (Hicr, 72).

- Ey habîb-i Kibriyâ kim dîde-i hak-bîninün (Çağlıışlek, 1991)
Ey azamet ve kudret sahibi Allah'ın sevgilisi!
- Olur ey habîb-i Mevlâ o güher kânda mahfûz (Çağlıışlek, 1991)
Ey Allah'ın sevgilisi!
- Senünçün oldı bezm-i Kibriyâda ey habîb-i Hak (Çağlıışlek, 1991)
Ey Allah'ın sevgilisi!
- Ey Nûr-ı Hudâ leyl ü nehâr olmaga bâ'is (Şimşek, 2007)
Ey Allah'ın nuru!
- Kisve vü seng-i siyâh-ı Ka'be'den ey nûr-ı Hakk (Şimşek, 2007)
Ey Allah'ın nuru!
- Yanayım bendegi ey nûr-ı Hudâ ile çerâg (Şimşek, 2007)
Ey Allah'ın nuru!

3. DİĞER PEYGAMBERLERLE MUKAYESE BAĞLAMINDA HİTAPLAR

Bazı hitaplarda nübüvvet ve risaletin son temsilcisi olduğu için diğer peygamberlerle mukayese edilerek Hz. Peygamber'in üstünlüğüne atıfta bulunmaktadır. Hz. Peygamber nebilerin ve resullerin sultanıdır, diğer peygamberler ona tabidir:

- Es-selâm ey nâsih-i Tevrât ü İncil ü Zebûr (Kurban, 1992)
Ey (Kur'an ile) Tevrat, İncil ve Zebur'un hükümlerini ortadan kaldıran!
- V'ey şerefde enbiyâ vü mürselinün efdali (Çağlıışlek, 1991)
Ey nebi ve resullerin hepsinden üstün olan!
- Vücûdudur ey pâdişâh-ı güzîn (Gümüş, 1992)
Ey seçkin padişah, nebilerin padişahı, resullerin efendisi!
- Es-selâm ey enbiyâ vü mürselîne muktedâ (Kurban, 1992)
Ey nebilerin ve resullerin tabi olduğu (Peygamber)!
- Ey hüsv-i hayl-i rüsül hâdim deründe akl-ı küll (Çağlıışlek, 1991)
Ey resuller zümresinin padişahı!
- Ey şâh-ı rüsül Hüsrev-i sâhib-mi'râc (Çağlıışlek, 1991)
Ey resullerin mi'raç sahibi padişahı!
- Ey kişver-i risâlete sultân-ı enbiyâ (Gümüş, 1992)
Ey risalet memleketinde nebilerin sultanı!
- Ey ser-âmed şeh-i sipâh-ı rüsül (Gümüş, 1992)
Ey resuller ordusunun padişahı!
- Ey mefhar-i kâ'inât v'ey fahr-ı rüsül (Gümüş, 1992)
Ey resullerin övüncü, kâinatın iftihar vesilesi!
- Ey pâdişâh-ı nâm-ver fahr-ı rüsül hayrû'l-beşer (Çağlıışlek, 1991)
Ey resullerin övüncü, insanların en hayırlısı, nam sahibi kişilerin padişahı!
- Es-selâm ey enbiyâ vü mürselîne şem'-i cem' (Kurban, 1992)
Ey nebi ve resullerin meclisini aydınlatan mum!

4. MELEKLERLE MUKAYESE BAĞLAMINDA HİTAPLAR

Bazı hitaplarda Hz. Peygamber'in ma'nâ âleminde meleklerden üstün bir konumda bulunuşuna atıf yapılmakta, sadece insanların değil aynı zamanda meleklerin de onun emrine âmâde olduğu dile getirilmektedir:

- Ey pîşvâ-yı ins ü melek hâdî-i sübül (Kurban, 1992)
Ey hidayet yolunda insanların ve meleklerin önderi!

V'ey Cebre'îl hâdimi meddâhu Kibriyâ (Kurban, 1992)

Ey Cenab-ı Allah tarafından övülen ve Cebrail'in hizmet ettiği (Peygamber)!

V'ey hâdim-i sürâdık-ı iclâli Cebre'îl (Kurban, 1992)

Ey yücelik ve kudretinin azametinin perdesine hizmetçisi Cebrail olan (Peygamber)!

Es-selâm ey bende-i fermân-ber-i ins ü melek (Kurban, 1992)

Ey İnsan ve meleklerin emirlerine amade olan (Peygamber)!

5. KÂİNATA KARŞI KONUMUYLA İLGİLİ HİTAPLAR

Hz. Peygamber “Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik” ayetine istinaden kâinata ve tüm varlıklara rahmettir, *levlâke* hadisinden mülhem de âlemler onun hürmetine yaratılmıştır. Ayrıca iki dünyanın padişahı oluşu, ay ve güneşin onun nurundan istifade etmeleri vb. tasavvurlar Hz. Peygamber'e hitap edilirken vurgulanmaktadır:

Ey zât-ı şerfi eşref-i mahlûkât

İcâd-ı vücûdı bâ'is-i mevcûdât (Gümüş, 1992)

Ey varlığıyla âlemin yaratılış sebebi, yaratılanların en şereflişi!

Ey sebep-i hilkatî her dü-cihân

Bâ'is-i icâd-ı zemîn ü zamân (Kurban, 1992)

Ey iki cihanın, yeryüzünün ve zamanın yaratılış sebebi!

Ey hilkat-i eşyâya vücûdun bâ'is (Çağlıışlek, 1991)

Ey varlıkların yaratılma sebebi!

Ey hudâvend-i mükerrem rahmeten li'l-âlemîn (Gümüş, 1992)

Ey âlemlere rahmet olan gönderilen kerem sahibi hükümdar!

Es-selâm ey rahmete'l-li'l-âlemîn ile alem (Kurban, 1992)

Ey âlemlere rahmet olarak gönderilen!

Ey Hüsrev-i dü-âlem âlem zelif-i aşkun (Çağlıışlek, 1991)

Ey iki âlemin padişahı!

Mahaldür itse ubûdiyyetünde ey şeh-i kevn (Çağlıışlek, 1991)

Ey varlık âleminin padişahı!

Vaz'-ı kerem ü tavr-ı hamem ey şeh-i kevineyn (Şimşek, 2007)

Ey iki cihanın padişahı!

Olmayan ey şeh-i kevineyn gamuñla me'nûs (Şimşek, 2007)

Ey iki cihanın padişahı!

Ey hüsrev-i kevineyn olur pîş-gehünde (Kurban, 1992)

Ey iki cihanın padişahı!

Ey mefhar-i kâ'inât fahr-ı dü-cihân (Gümüş, 1992)

Ey kâinatın iftihar vesilesi, iki cihanın övündüğü!

V'ey zât-ı kerîmi rahmet-i âlemiyân (Gümüş, 1992)

Ey kerem sahibi zatı, âlemlere rahmet olan!

Ey dü-âlem varak-ı haşmetine halka-i mîm:

Ey iki âlemin (dünya ve ahiret) ihtişamlı sayfası!

Râh-ı mecâzdan ey fahr-i âlem eyle halâs (Çağlıışlek, 1991)

Ey âlemlerin övüncü!

Olmaz ey Fahr-i Cihân midhatûñ elbette mühât (Şimşek, 2007)

Ey cihanın övüncü!

Ey iki cihânun güneşi hâk-i fenâda (Kurban, 1992)

Ey iki dünyanın güneşi!
 Ey fûrûg-ı dü-ruhı her dü-cihân mâh-veşi
 Pertev-i hüsn ü cemâli iki âlem güneşi (Gümüş, 1992)
Ey iki yavaşımın parlaklığı, iki cihanı aydınlatan ve güzelliğinin ışığı iki âlemin güneşi!

Es-selâm ey tal'atından mihr ü meh nûr iktibâs (Kurban, 1992)
Ey ay ve güneşin güzel yüzünden nur aldığı!
 Ey nûr-ı hüsnünden müdâm hurşîd-i enver şerm-sâr (Çağlışlek, 1991)
Ey güzelliğinin nuruyla güneşi utandıran/kışkırtan!
 Ey dü-âlem kişt-zâr-ı cûdınun bir dânesi (Gümüş, 1992)
Ey iki âlem, bir ekin tarlasına benzeyen cömertliğinde ancak bir tane olan!
 V'ey berk-i mihrünle tamâm mâh-ı münevver dâg-dâr
*Ey güneş gibi parlak ve göz kamaştırıcı olan yüzünün nuruyla ayın gönlünü dağlayan!*²¹
 V'ey âftâb zerre fûrûg-ı cemâline (Kurban, 1992)
Ey güzel yüzünün parlaklığı karşısında güneş bir zerre hükmünde olan!
 Es-selâm ey melce-i ehl-i semâvât ehl-i arz (Kurban, 1992)
Ey yer ve gök ehlinin sığınağı!

6. DİĞER İNSANLAR KARŞISINDAKİ DURUMUYLA İLGİLİ HİTAPLAR

Hz. Peygamber'in yaratılmışların en şerefliisi oluşu; lütuf ve ihsanının büyüklüğü, Müslümanlar için şefaât, hastalara şifa, dertlere deva kaynağı kabul edilmesi; kapısının sığınak ve kurtuluş kapısı olarak görülmesi gibi onu diğer insanlardan ayıran birçok farklı yönü vardır. Yahyâ Nazîm; Hz. Peygamber'le diğer insanlar arasındaki konumu ve ilişkiyi ortaya koyan hitaplarla onun üstünlüğünü ortaya koymaya çalışmıştır:

Ey şefâ'at kânu afv it vaz'-ı nâ-hemvârumı (Gümüş, 1992)
Ey şefaât kaynağı!
 Yâ Resûlâllah kabûl eyle Nazîmün hâcetin (Gümüş, 1992)
Ey Allah'ın istekleri kabul eden resulü!
 Senün bîmârün olmuşken tabîbüm yâ Resûlallâh (Gümüş, 1992)
Ey Allah'ın hastalara şifa olan resulü!
 V'ey bedraka-i usât hâdî-i sübül (Gümüş, 1992)
Ey günahkârların müşşidi, hidayet yolunu gösteren!
 Ey tabîb-i âcizân rahm it ki hikmet sendedür (Çağlışlek, 1991)
Ey acizlerin rahmet eden hikmet sahibi tabip!
 Eyledim ey tabîb-i dil derd-i gamınla ihtilât (Çağlışlek, 1991)
Ey gönül tabibi!
 Cihân-penâh-ı şehâ hüsv-i melik-sipehâ (Şimşek, 2007)
Ey bütün dünyanın kendisine sığındığı, meliklerin bile emri altında askerlik yaptığı padişah!
 Eyâ Şeffî'-i Ümem pâd-şâh-ı mülk-i bekâ (Şimşek, 2007)
Ey ümmetlerin şefaâtçisi, beka mülkünün padişahı!
 Eyâ şehen-şeh-i ebrâr es-selâmü 'aleyk (Şimşek, 2007)
Ey sadık padişahların padişahı!

²¹ Hz. Peygamber'in yüzündeki nur ve parlaklık, şimşek çakmasına benzetilirken, dâg-dâr kelimesiyle de ayın üzerindeki lekeler kastedilmiştir.

- Yâ Resûlu'llâh devâ-sâz ol şefâ'atle meded (Şimşek, 2007)
Ey şefaât sahibi ve dertlere derman olan Allah'ın resulü!
- Es-selâm ey afv u lutfi mahv-sâz-ı seyiyi'ât (Kurban, 1992)
Ey af ve lütfuyla günahları yok eden!
- Es-selâm ey müşfik-i hâl-i diger-gûn-ı usât (Kurban, 1992)
Ey şefkatiyle günahkâr ve isyankârların hallerini değiştiren!
- Es-selâm ey renc-i cürme dârû-yı afvı ilâc (Kurban, 1992)
Ey günah ağrısına (hastalığına) afv ilacıyla derman olan!
- Es-selâm ey tâlib-i sevdâ-yı aşkı her mizâc (Kurban, 1992)
Ey herkesin aşkının sevdasına talip olduğu sevgili!
- Es-selâm ey zâ'irân-ı dergehi ehl-i felâh (Kurban, 1992)
Ey dergâhının ziyaretçileri kurtuluş ehli olan!
- Es-selâm ey vird-i ümmet nâmı her şâm u sabâh (Kurban, 1992)
Ey her akşam ve her sabah ümmetinin dilinden düşmeyen!
- Es-selâm ey çâşnî-i derdi dermândan lezîz (Kurban, 1992)
Ey (uğrunda çekilen) derdi dermanından daha lezzetli!
- Es-selâm ey telhî-i aşkı dile cândan lezîz (Kurban, 1992)
Ey aşkının acısı gönle candan daha tatlı gelen!
- Es-selâm ey nutkı Hızra âb-ı hayvândan lezîz (Kurban, 1992)
Ey sözleri, (âb-ı hayâta erişen) Hızır'a âb-ı hayâttan daha lezzetli gelen!
- Es-selâm ey kullığı milk-i Süleymândan lezîz (Kurban, 1992)
Ey kapısında kulluk etmek Süleyman'ın mülküne sahip olmaktan daha lezzetli!
- Es-selâm ey metn-i evsâfı şeref-bahşı havâş (Kurban, 1992)
Ey vasıflarını anlatan yazılara şeref katan!
- Es-selâm ey yoluna kurbân hezârân cân u baş (Kurban, 1992)
Ey yoluna binlerce can ve başın kurban olduğu!
- Es-selâm ey rahm iden hâline usât itdikçe arz (Kurban, 1992)
Ey isyankâr ve günahkârlar (pişmanlık duyup) hallerini arz edince onlara merhamet eden!
- Es-selâm ey dergehi âsilere cây-ı halâs (Kurban, 1992)
Ey dergâhı, günahkârlar için kurtuluş yeri!
- Es-selâm ey tâlib-i derdi âvâm ile havâs (Kurban, 1992)
Ey derdine zengin fakir demeden halkın her tabakasından insanın derdine talip olduğu!
- Es-selâm ey zıll-ı râyâtı usâta cây-ı hıfz (Kurban, 1992) *Ey bayraklarının gölgesi, isyankâr ve günahkârlar için korunma yeri!*
- Es-selâm ey ehl-i cürme dergehi me'vâ-yı hıfz (Kurban, 1992)
Ey dergâhı, günah işleyenler için sığınmak ve korunacak yer!
- Es-selâm ey berk-i tîg-ı satveti hûrşîd-i lem' (Kurban, 1992)
Ey karşı konulmaz kuvvetinin kılıcından çıkan yıldırım, güneşin parlaması gibi!
- Es-selâm ey heybetinden düşmeni kal' u kâm' (Kurban, 1992)
Ey heybetiyle düşmanı ezen, kökünden söküp çıkarıcı!
- Es-selâm ey hâk-i pâyi kuhl-ı çeşm-i ins ü cân (Kurban, 1992)
Ey ayağının toprağı insanların gözlerine sürme olan!
- Es-selâm ey seng-i râhı zîb-i tâc-ı serverân (Kurban, 1992)
Ey yolundaki taşlar, padişahların süslü taçları olan!
- Es-selâm ey sâ'il-i dergâhı sultân-ı cihân (Kurban, 1992)

Ey dünyanın sultanının bile dergâhında dilencilik ettiği!
 Es-selâm ey yâr-i gâri çâr-ı yârî kâmrân
 Ya'ni Bu Bekr Ömer Osmân Alî'y-yü'l-Murtazâ (Kurban, 1992)
Ey dostları (Hz. Ebubekir ve diğer halifeler) bahtiyar ve mesut olan!
 Ey hurde-çîn-i sofrâ-i lutfi saf-ı kirâm (Kurban, 1992)
Ey lütuf sofrasındaki döküntüleri şerefli ve ulu kimselerin topladığı!
 V'ey kâse şûy-ı matbah-ı in'âmı hâs u 'âm (Kurban, 1992)
Ey lütuf ve ihsan mutfağını zengin ve fakir halkın her kesimden insanı tarafından yıkanan!

SONUÇ

Şüphesiz ki edebiyatımızda hakkında en fazla manzum ve mensur eser kaleme alınan şahıs Hz. Peygamber'dir. Gazelden kasideye, murabbadan mesneviye kadar birçok nazım şekli dâhilinde ve Hz. Peygamber'in hayatı etrafında teşekkül ettirilen mensur eserlerde gördüğümüz ona duyulan muhabbet ve hürmetin tezahürü olarak na't, mevlid, şemâil, hilye, siyer, mi'râciyye vb. onlarca edebî türün edebiyat literatürümüzde müstesna bir yeri vardır. Bu eserler; bir yandan şairlerimizin ve yazarlarımızın düşünce ve gönül dünyalarındaki Hz. Peygamber anlayışını ortaya koyarken, diğer yandan da onun toplumumuzun kültür hafızasındaki kalıcı tesirini gösterir.

Hz. Peygamber'le ilgili yazılan eserlerde de, özellikle na'tlarda, Hz. Peygamber'e yönelik hitapların nitelik ve nicelik bakımından dikkat çekici bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Klâsik edebiyatımızın önemli na't-gûlarından olan Yahyâ Nazîm'in Dîvân'ında, Hz. Peygamber'in çeşitli hususiyetlerinin zihnindeki ve gönül dünyasındaki yansımalarının göstergesi kabul edilebilecek mahiyette onlarca farklı hitap yer almaktadır. Zaman zaman Kur'ân ayetlerinden ve hadîs-i şerîflerden zaman zaman da tasavvufî inanışlardan da faydalanılarak oluşturulan hitaplar, aynı zamanda samimi bir Müslüman'ın Hz. Peygamber'e bakış açısını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Alkan Ataman, H. (2019). Kutadgu Bilig'de Hitaplar ve Göreceli Seslenişler. SUTAD. S. 45, s. 287-306.
- Başçı, A. (2019). Hitabet Sanatı ve Eski Yunan-Roma, Türk ve Cahiliye Dönemi Arap Hitabeti. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 21, S. 1, s. 31-48.
- Çağlıışlek, A. (1991). Yahya Nazim Divanı II (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Devellioğlu, F. (1997). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Gümüş, N. (1992). Yahya Nazim Divanı I (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kayhan Ertürk, Ş. (1996). Yahya Nazim Divanı V (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kurban, A. (1992). Yahya Nazim Divanı IV (İnceleme-Metin), Erciyes Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kur'ân-ı Ker'im, <https://kuran.diyaret.gov.tr>
- Şimşek, M. (2007). Yahya Nazim Divanı III (İnceleme-Metin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tevakku Arapça-Türkçe Sözlük. <http://tevakku.com>
- Uludağ, S. (1998). Hitap. İslam Ansiklopedisi, C. 18, Ankara: TDVY.
- Uludağ, S. (2005). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- Yeniterzi, E. (1993). Türk Edebiyatında Na'tlar. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yıldırım, N. (2017). Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Kadına Yönelik Hitaplar. Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD), C. 1, S. 1, s. 123-137.